

ניתן לקבל את העלון כל שבוע
במייל: 0527615936b@gmail.com

לחצו על התמונה והאזרו: yoelf@asiatec.co.il
שירותי הקלדה ועיבוד ב"מכון התורני"
רחוב האומן 27 ירושלים: 0533194867

דברי תורה

שמחת תורה - תשפ"ו | גליון 204 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

מקור לשם "שמחת תורה"

פרשיות שקבעו להם לכל פרשה שבת בפני עצמו, ואדרבה היה צריך להמתין עד השבת אחרי סוכות כדי שלא לבטל הפרשה של יו"ט.

ומצינו טעם לזה בספר המנהיג (אות נ"ה), שכתב שלפי שהיום הוא יום שמחה שנתכפרו עונותינו מהכל, ומתוך דברי שמחה אנחנו רוצים להשלים ולהתחיל ולהיות שכינה שורה עלינו, כי אין השכינה שורה אלא מתוך דברי שמחה.

ובפירוש האברבנאל (פרשת וילך) כתב שמנהג שמחת תורה בימינו נשאר ממה שהיה נהוג בזמן מצות הקהל, שבכל שנה היה גדול הדור קורא בחג הסוכות חלק מן התורה והיה משלים ספר בראשית ושמות ויקרא ובמדבר בשש שנים, ובשנת השביעית היה קורא המלך והיה מסיים את התורה, ועל כן נוהגים שהגדול שבקהל מסיים אותה והוא בעצמו קורא בלי תורגמן לדמיון מעשה המלך בזמן ההוא.

וי"ל עוד למש"כ הספורנו (פר' אמור פרק כג פסוק לו) עה"פ ביום השמיני... עצרת היא, שענין העצירה הוא לא בלבד לשבות ממלאכת הדין, אלא היא עם זה אזהרת עמידה איזה זמן במקומות הקדש, לעבוד במקומות ההם את הקל יתברך בתורה או בתפלה או בעבודה, להיות יום עצרת שיעצרו במקומות הקודש ותהיה שמחתו שמחה של תורה ומעשים טובים כאמרו (תהילים קמט, ב) "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשָׂיו".

ומבואר דבשמיני עצרת איכא דין מיוחד לשמוח עם ה' ותורתו יותר משאר ימי החג. דהמהות של עצרת הוא להתייחד עם הבו"ת, וי"ל דע"כ ראו חז"ל לקבוע יום זה לשמחת תורה, והוא המשל לסעודה קטנה שאמרו חז"ל, שהוא יחוד רק עם ישראל, וע"י התורה הוא דבוק בו יתברך ממש כביכול, כמו שביאר בנפש החיים (שער ד' פרק ו' וי'), וכדאיתא בזוהר בכמה דוכתי דקודשא בריך הוא ואורייתא חד. וכדאיתא במדרש רבה (שה"ש א, לב) "נגילה ונשמחה בך" א"ר יצחק בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה. והיינו דהאותיות הם שמותיו של הקב"ה כמש"כ בנפש החיים (שער ד' פרק י"ט).

*

יום "שמחת תורה" שקול כיום מתן תורה

יש עוד רמז בתורה למה שעושים ביום שמיני עצרת שמחת תורה, למש"כ רבינו בחיי (כד הקמח ערך עצרת) שז' ימי הסוכות ושמיני של חג אחריהם, הרי הם כז' ימי הפסח שממנו מונים ז' שבועות ויום חמישים של מתן תורה אחריהם, והימים הספורים באמצע הם כחולו של מועד בין הראשון לשמיני, ועל כן קורין רז"ל לחג שבועות "עצרת" כשמיני של חג שקראו הכתוב "עצרת" הא למדת היום הזה קראו הכתוב "עצרת" על שם שהשכינה עוצרת לישראל להקריב לפניו, ויום מתן תורה קורין אותו רז"ל "עצרת" לפי שבו ביום נגלית שכינה על הר סיני וישראל שקבלו התורה היו נעצרים לחלקו וקבלו עליהם אלקותו וגזירותיו, עכ"ל.

בגמרא לא מצינו שיום זה נקרא "שמחת תורה", רק מוזכר (מגילה ל"א) שביום זה קוראים פרשת וזאת הברכה, ופירשו כמה ראשונים ז"ל שתיקנו לסיים את התורה ביום זה. אבל מצינו שנקרא יום זה כן בתקופה יותר מאוחרת בזמן הגאונים [ברי"ץ גיאת סוף הל' לולב, בסדור רס"ג, בתשובת רב האי גאון שהביא הרשב"א בסימן ר"ס], וכן בראשונים [במחזור ויטרי סי' שפ"ג, בתוס' ביצה דף ל' ע"ב ד"ה עד, באבן עזרא (בראשית מ"ו כ"ג), בסדר הקבלה להראב"ד ז"ל, בחי' הריטב"א ביצה דכ"ד, ובעוד הרבה ראשונים].

ושו"מ שכבר נקרא יום שמחת תורה כן בזוה"ק (פנחס דף רנ"ו ע"ב) "ומאי עצרת וכו', ונוהגין למיעבד ישראל עמא חדא, ואיתקראת שמחת תורה ומעטרין לספר תורה בכתר דילה".

*

טעם לשם "שמחת תורה"

כתב הטור (סי' תרס"ט) "וקורין אותו שמחת תורה לפי שמסיימין בו התורה, וראוי לשמוח בסיימה". וכתב הב"י משמיה דהאור זרוע (סוף סימן ש"כ) שעיקרו של מנהג במדרש (שהש"ר א ט) "ויבוא ירושלים ויעמוד לפני ה' וגו' ויעש משתה לכל עבדיו" (מלכים ג' ט"ו), אמר רבי יצחק מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה. (וביאור מדרש זה כתבנו בעה"י בהקדמה לחלק החידושים).

והמטה משה (סימן תתקע"ו) כתב טעם אחר שנקרא שמחת תורה, על שם שבשעה שסיימו ישראל את התורה בא שטן לפני הקב"ה לקטרג עליהם ואומר ישראל לומדים תורה ואין גומרין אותה, וכי מסיימים אותה אומר לו הקב"ה הלא סיימיה, והוא משיב אעפ"י שסיימיה אין מתחילין אותה, וכשמתחילין אותה ע"י פרשת בראשית משיב לו הקב"ה הלא התחילוה, נמצא שאין יכול לקטרג על שם זה נקראת שמחת תורה. ובספר מנהגים לק"ק וורמיזא הוסיף על דבריו "כי אנחנו שמחים מאחר שהקב"ה נעשה סניגור לפנינו נגד המקטרג שלא לקטרג עלינו".

*

טעם שקבעו "שמחת תורה" ביום זה

הלבוש (בסימן תרס"ט) הקשה מדוע מסיימין ומתחילין התורה ביום אחרון דסוכות ולא בראש השנה שהוא יום ראשון של השנה. ותירץ שהוא להטעות את השטן שלא ידע מתי יהיה ר"ה שהוא יום הדין ולא יקטרג על ישראל, וכיון שנדחה הסיום והתחלתה דחוהו עד כלות כל הימים טובים, כדי שלא יצטרכו להפסיק בפרשיות של היו"ט, עכ"ל. [והמהרש"א (מגילה דף לא ע"ב בח"א) תירץ דלא מתחילים את התורה בר"ה או בשבת שאחרי ר"ה לפי המבואר שם בגמרא שיש לקרות הקללות לפני ר"ה כדי שתכלה שנה וקללותיה, וכבר כתב כץ בספר המנהיג אות נ"ג. וע"ע בבכורי יעקב סק"ב].

ועדיין לא התבאר למה שינו קריאת פרשת וזאת הברכה משאר

